

EKONOMSKE POLITIKE SEPARATISTIČKOG DONBASA: OD INTERAKCIJE DO SEPARACIJE

Ivan Burazin⁵, Toni Rajšić⁶ & Mirko Bilandžić⁷

UDC / UDK: 327.5(477)

338.2(477)

JEL classification / JEL klasifikacija: F51, H56, H70

DOI: <https://doi.org/10.22598/pi-be/2024.18.2.81>

Scientific review / Pregledni znanstveni rad

Received / Primljeno: April 18, 2024 / 18. travnja 2024.

Accepted for publishing / Prihvaćeno za tisak: June 17, 2024 / 17. lipnja 2024.

Sažetak

Cilj ovog rada je kroz prizmu analize vremenskog slijeda prikazati ekonomske politike ukrajinskih separatističkih dijelova područja Donbasa. U razmatranju tematike ekonomskih politika Donbasa, izvršena je demarkacija prema fazama koje su definirane društveno političkim i ekonomskim politikama separatističkih vlasti i okolnosti unutar kojih su razvijane. U prvoj fazi (2014.-2017.) je održavana ekonomska i industrijska suradnja između vlade i separatista, naročito u području energetike i trgovine ugljenom. Drugu fazu (2017. – 2020.) karakteriziraju blokada i prekid ekonomske komunikacije između zaraćenih strana, što je rezultiralo uvođenjem koncepta vanjskog menadžmenta. Treća faza se odnosi na period od 2020. do 2022. godine i nju karakteriziraju procesi reorganizacije i nacionalizacije političkih struktura u separatističkim „republikama“ te

⁵ Dr. sc. Ivan Burazin doktorirao na združenom doktorskom studiju Libertas međunarodnog sveučilišta i Sveučilišta u Zadru. Od 2018. do 2022. godine, radio je kao politički analitičar Posebne promatračke misije OEES-a u Ukrajini, stacioniran u separatističkom dijelu pokrajine Luhansk. E-mail: ivan.burazinn@gmail.com.

⁶ Toni Rajšić, mag. oec., polaznik poslijediplomskog sveučilišnog dokorskog studija Ekonomija i globalna sigurnost na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. E-mail: tonirajsic@gmail.com.

⁷ Prof. dr. sc. Mirko Bilandžić, redoviti profesor u trajnom izboru i predstojnik Katedre za vojnu sociologiju na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. E-mail: mbilandz@ffzg.unizg.hr.

društvenopolitičke i ekonomske integracije s Ruskom Federacijom. Originalnost rada proizlazi iz činjenice da su na temelju raspoloživih, makar, iz objektivnih razloga, nedostatnih podataka, rekonstruirane ekonomske politike dvaju separatističkih entiteta, koje na informativnoj razini, ipak omogućavaju određene uvjerljive uvide. Ovaj rad je na slučaju Ukrajine prikazao kako separatistički entiteti prilagođavaju svoje ekonomske politike u specifičnim okolnostima, ali koje ni u kojem smislu nisu održive bez vanjskog utjecaja i pomoći, u ovom slučaju Ruske Federacije. Rad može poslužiti za daljnja istraživanja za razumijevanje kompleksnih politički i ekonomskih sustava u specifičnim okolnostima i ovo se posebno odnosi na metodološke izazove u smislu dostupnosti informacija o ekonomskim kretanjima i industrijskoj proizvodnji.

Ključne riječi: ekonomske politike; paraentiteti; Ukrajina; Donbas.

1. UVOD

Povijesno gledano, politološki i pravno (Vukadinović, 1980; Andrassy, 1990), jedini punopravni subjekt u međunarodnom pravnom poretku su države.⁸ Međutim, povijest nas uči, a i svjedoci smo vremena da se promjene i s ovog aspekta događaju. Za razliku od država, postoji i čitav niz različitih entiteta koji, također, djeluju u okviru međunarodnog pravnog poretka, a da pritom nemaju subjektivitet države. Andrew Clapham (2016) navodi pojam „nedržavni akter“ kojeg određuje kao entitet koji nije država, a često se koristi da zajedno opiše oružane grupe, teroriste, civilno društvo, vjerske zajednice i korporacije. Nedržavni paraentitet je pojam koji se koristi za opisivanje organizacija ili grupa koje imaju nezavisnost i kontrolu nad određenim teritorijem, nisu priznate kao suverene države i djeluju izvan okvira države. Usprkos tome ili zbog toga, imaju određene političke, ekonomske i društvene funkcije. Nastanak i rast nedržavnih paradržavnih entiteta često su rezultat složenih socio-političkih i ekonomskih faktora koji utječu na društvo. Često se spominju u kontekstu politički nestabilnih regija, gdje postoje različite političke, etničke ili religijske skupine koje se bore za autonomiju ili nezavisnost,

⁸ Suvremena politološka znanost smatra da je subjekt međunarodnih odnosa „svaki nosilac neke aktivnosti koja utječe na međunarodne odnose u pozitivnom ili negativnom stanju“, pri čemu se kao bitni kriteriji takvog određenja navode trajnost djelovanja, svijest da se nešto učini ili ne učini te posljedice koje moraju imati međunarodno značenje. Takvo je određenje nešto šire od međunarodnog pravnog, prema kojemu je „subjekt međunarodnog prava ili međunarodna osoba svatko tko je po odredbama međunarodnog prava nositelj prava i dužnosti, djeluje izravno po propisima toga prava i izravno je podvrgnut međunarodnom pravnom poretku“. Vidi: Vukadinović, 1980, str. 82; Andrassy, 1990, str. 49.

separatizam ili iredentizam. Sintagma nedržavni entiteti obuhvaća svaku grupu ili frakciju koja sudjeluje u neprijateljstvima protiv vlade ili nekog drugog sličnog entiteta. Drugim riječima, nedržavni paraentiteti nisu formalno povezani s vladom određene države, a s druge strane igraju važnu ulogu u oblikovanju političkih procesa, pružanju usluga i utjecaju na javno mišljenje (Schindler, 1979). Definicija (Kruck, Schneiker, 2017) nedržavnih paraentiteta može varirati ovisno o kontekstu, ali u osnovi se odnosi na organizacije koje su neovisne od vlasti, imaju vlastitu strukturu, ciljeve i aktivnosti, a rade na promicanju promjena ili rješavanju određenih problema u društvu. To podrazumijeva i djelovanje nedržavnih entiteta u gospodarskom području, što podrazumijeva da na području djelovanja formuliraju i povode i određene ekonomske politike. Politička ekonomija je akademska disciplina na raskrižju ekonomskih, pravnih i političkih znanosti koja se bavi analizom kako političke institucije, političko okruženje i ekonomski sustav utječu jedni na druge. To je disciplina koja proučava interakcije između politike i ekonomije, kako političke odluke utječu na ekonomske sustave i kako ekonomski faktori utječu na političke procese, shvaćena kao ekonomska analiza politike, njezinih institucija i procesa i obrnuto, kao politička analiza privrednih institucija i procesa (Samuelson, Nordhaus, 2009; Strpić, 2001; Oatley, 2020; Clark, 1998; Gilpin, Gilpin, 2001). U tim okvirima subjekti i akteri poduzimaju određene akcije kojima se nastoje ostvariti ekonomski i društveni ciljevi. Drugim riječima, (para)državni entiteti formuliraju i provode ekonomsku politiku.

Ekonomska politika znanstvena je disciplina i državna (ekonomska) praksa na raskrižju države i gospodarstva. Ekonomska politika, kao dio državne i društvene politike, određena je temeljnim državnopolitičkim i gospodarskim poretom. Odnosi se na smjer djelovanja koji ima za cilj utjecati na ili kontrolirati ponašanje gospodarstva. Akteri (vlast) ekonomske politike manipulirajući ekonomskim i društvenim varijablama, utječu na proces raspodjele resursa kako bi se postigla željena razina ekonomskog razvoja uz socijalnu pravdu i stabilnost. To su poslovi države kojima se utječe na makroekonomske tokove, kojima ekonomski subjekti mijenjaju ekonomske varijable radi ostvarenja unaprijed određenog cilja. Ekonomska politika je usmjerena ostvarivanju donesenih ciljeva utemeljenih na teorijskim načelima i praktičnim potrebama gospodarstva, odnosno države i društva. To je i praktična aktivnost s nizom mjera i instrumenata u reguliranju gospodarskog života koju provodi država i drugi subjekti u ostvarivanju odabranih ciljeva razvoja. Ekonomsku politiku i njezin sadržaj determiniraju ciljevi razvoja, subjekti i sredstva ekonomske politike i konkretne provedbene politike (*policy*) kojima se ostvaruju ciljevi (Due i dr., 2023; Crkvenac, 1997; Babić, 2015; Amble, 2018). Cilj je ovog rada kroz prizmu analize vremenskog slijeda (*Time series analysis*) prikazati ekonomske politike ukrajinskih separatističkih dijelova područja Donbasa, paraentiteta „Donjecka“ i „Luhanska Narodna Republika“ („DNR“ i „LNR“). Vremenska serija je niz podatkovnih

točaka koje se pojavljuju uzastopnim redosljedom tijekom nekog vremenskog razdoblja. U analizi vremenskih serija, analitičari bilježe podatkovne točke u dosljednim intervalima tijekom određenog vremenskog razdoblja, umjesto da podatkovne točke bilježe samo povremeno ili nasumično. Ono po čemu se podaci o vremenskim serijama razlikuju od ostalih podataka je to što analiza može pokazati kako se varijable mijenjaju tijekom vremena. Također osigurava da otkriveni trendovi ili obrasci objašnjavaju sadržajno etapne varijacije. Taj se analitički okvir koristi sa različitim svrhama (statistika, ekonometrija, vremenske prognoze), između ostalog, primjeren je za prepoznavanje uzoraka što je itekako primjenjivo za analizu ekonomskih politika ukrajinskih separatističkih entiteta u Donbasu (Dettling, 2020; Hayes, 2022). Središnje je, pak, istraživačko pitanje, primjenom kriterija teorija političko-ekonomskih integracija, utvrditi je li ekonomska integracija prethodila političkoj integraciji separatističkih ukrajinskih republika s Ruskom Federacijom.

Dana 22. studenog 2013. godine, Viktor Janukovič je odbio potpisati Sporazum o pridruživanju Ukrajine Europskoj uniji, nedugo nakon čega je Ruska Vlada odobrila paket pomoći Ukrajini u vrijednosti od 15mlrd USD, kao i smanjenje cijene plina za trećinu. Sporazum o pridruživanju je također sadržavao i Detaljni i sveobuhvatni sporazum o slobodnoj trgovini (Association Agreement *Deep and Comprehensive Free Trade Areas* – AA/DCFTA) prema kojem se smanjuju carinska ograničenja između EU i Ukrajine i usklađuju zakonodavni okviri između EU i Ukrajine u svrhu poboljšanja trgovinskih uvjeta (Europska komisija, bez dat). Sporazum je onemogućavao pridruživanje Eurazijskoj ekonomskoj uniji⁹ i predstavljao je političko i ekonomsko udaljavanje između Rusije i Ukrajine. Janukovičevo odbijanje potpisivanja sporazuma je rezultiralo društvenom mobilizacijom u vidu pokreta euromajdana kojeg je nasilje, odnosno represija vlade transformiralo u ono što je znano kao Revolucija dostojanstva ili samo majdan. Stanje napetosti i nasilja je u svega pola godine eskalirao u sukob koji po kriterijima brojnosti žrtava spada u kategoriju rata (Bilandžić i Burazin, 2023). Postoje različite perspektive o utjecaju Ruske Federacije na mobilizacijske procese u prvim mjesecima sukoba, no određeni konsenzus jest da je ruska vojska aktivno sudjelovala od kolovoza 2014. godine. Ruskom intervencijom je promijenjen tijek sukoba u korist gotovo poraženih separatističkih snaga, nakon čega je potpisan prvi Sporazum iz Minska, koji nije ispunio svoju svrhu. Rusija je u svakoj fazi sukoba uvjerljivo negirala umiješanost (engl. *plausible deniability*)¹⁰ prikazujući ga prvenstveno kao unutar politički

⁹ Više o EEU vidi na Chatham House (2022).

¹⁰ Uvjerljivo negiranje - ključni element pri razlikovanju prikrivenih djelovanja od područja političkih i vojnih djelovanja kojima se želi intervenirati i utjecati na politička zbivanja u konkretnoj državi ili na konkretnom području, a koja se mogu dovesti u direktnu vezu, odnosno pripisati vladi koja ih poduzima.

problem Ukrajine. U prvim fazama sukoba to se odnosilo na direktnu vojnu umiješanost, dok se u kasnijim fazama to odnosilo na pitanje političke i ekonomske kontrole novostvorenih separatističkih "republika".¹¹ Prema ruskim dužnosnicima, ruska politika prema separatistima je bila zadržavana isključivo u okvirima humanitarnog djelovanja i kao takva je uključivala razne oblike pomoći. Postavlja se pitanje, kako su dvije regije, odnosno dva entiteta funkcionirale u političkom i ekonomskom smislu obzirom da su se nalazile između Ukrajine koja je bila zaraćena strana te Rusije koja je sukob u Donbasu razmatrala kao interni društvenopolitički problem i koja je suočavana sa nizom sankcija od strane EU i SAD-a za direktnu odgovornost? U radu će biti prikazane ekonomske politike separatističkog Donbasa, koje su vlasti primjenjivale u različitim fazama od početka izbijanja sukoba 2014. godine do ruske invazije i potpune ekonomske i političke integracije unutar Ruske Federacije. Donbas (Donjecki ugljeni bazen, ukr. *Donec'kyj viġil'nyj basejn/Донецький вугільний басейн*, rus. *Doneckij uġol'nyj bassejn/Донецкий угольный басейн*) u širem smislu označava zemljopisno područje bogato nalazištima ugljena koje se proteže od Dnjepra do Dona i pokriva dijelove Harkovske, Dnjepropetrovske, Luhanske i Donjecke oblasti u Ukrajini te Rostovske oblasti u Rusiji (Maiorova, 2017). U užem smislu riječi obuhvaća samo područja Luhanske i Donjecke oblasti, koja je od 2014. u stanju rata i djelomično pod kontrolom separatista. Iako se kontaktna linija odnosno linija razgraničenja mijenjala u prve dvije godine sukoba, od potpisivanja Drugog sporazuma iz Minska odnosno 2015. godine, ona je relativno stabilizirana u smislu podjele kontrole regije na separatistički i Ukrajinski dio.

¹¹ Bitan element u razmatranju ruskog utjecaja na procese u Donbasu jesu kuratori, odnosno osobe koje kontroliraju i usmjeravaju procese u spornom području, što je posebno bitno obzirom na stanja nestabilnosti unutar „republika“ i postojanje suparničkih frakcija. Takvo stanje unutrašnje napetosti i nestabilnosti je rezultiralo državnim udarom u kojem je s pozicije glavara „LNR“-a smijenjen Igor Plotnjicki za kojeg se vjerovalo da ima potporu Vladislava Surkova, dugogodišnjeg kuratora za Donbas (Torba, 2017).

Slika 1. Ukrajina i regija do 2022. godine.

Izvor: Burazin (2024)

U razmatranju tematike ekonomskih politika Donbasa izvršit će se demarkacija prema fazama koje su definirane društveno političkim i ekonomskim politikama separatističkih vlasti i okolnosti unutar kojih su razvijane. Prva faza se odnosi na period od eskalacije nasilja 2014. do 2017. godine, koju je pored aktivnih faza sukoba karakterizirala i održavana ekonomska i industrijska suradnja između vlade i separatista, naročito u području energetike i trgovine ugljenom. Druga faza se odnosi na period od 2017. do 2020. godine i za razliku od prve faze, ovu fazu karakterizira blokada i prekid ekonomske komunikacije između zaraćenih strana, što je rezultiralo uvođenjem koncepta vanjskog menadžmenta u vidu tvrtke *Vneštorgservis*¹², registrirane u Južnoj Ossetiji. Treća faza se odnosi na period od 2020. do 2022. godine i nju karakteriziraju procesi reorganizacije i nacionalizacije političkih struktura u separatističkim "republikama" te društvenopolitičke i ekonomske integracije s Ruskom Federacijom.

¹² *Vneštorgservis*- prevedeno s ruskog znači vanjski trgovinski servis/usluge.

2. TEORIJSKI OKVIR ISTRAŽIVANJA

Autoritet i začetnik teorije ekonomskih integracija, Bela Balassa (2013), integracije definira kao proces i stanje. U procesnom smislu, integracija označava set mjera usmjerenih ukidanju diskriminacijskih prepreka između ekonomskih jedinica koje pripadaju različitim državama dok u statičnom smislu integracija označava odsustvo različitih oblika diskriminacije između državnih ekonomija. Ovisno o razini integriranosti, ekonomske integracije mogu poprimiti različite oblike koje Balassa locira unutar pet kategorija: slobodna trgovinska zona, carinska unija, zajedničko tržište, ekonomska unija i u konačnici potpuna ekonomska integracija. U slobodnoj trgovinskoj zoni ne postoje carinska i druga kvantitativna ograničenja između država članica ali države zadržavaju pravo samostalnog određivanje carina naspram država koje nisu članice. Carinska unija predstavlja integracijsku razinu, odnosno kategoriju u kojoj su carinske odredbe naspram drugih država također usuglašene, odnosno izjednačene. U slučaju zajedničkog tržišta, nisu eliminirana samo carinska ograničenja, već i svi drugi faktori koji onemogućavaju kretnju između država i stoga se ujedno zove i faktorska integracija (eng. *factoral intergation*). Ekonomska unija kao slijedeća razina podrazumijeva usklađivanje politika u svrhu eliminiranja diskriminacijskih faktora i stoga se također može zvati i unija politika (eng. *policy union*). Konačna razina potpune ekonomske integracije podrazumijeva izjednačavanje fiskalnih, monetarnih, društvenih i političkih faktora što implicira uspostavu nadnacionalnog tijela čije su odluke obvezne za sve države članice. Balassa (2013) također navodi društvenu integraciju kao važan faktor, odnosno preduvjeta potpune ekonomske integracije.

Iako je rad Balasse pionirski i autoritativan u domeni integracija, on nije bez kritika i to se posebno odnosi činjenicu, kako Robert Loring Allen navodi (Allen, 1963 prema Hosny, 2013), što Balassa pored ekonomskih također ne uzima u obzir i političke faktore kao determinante integracija. Na istom tragu Ezenwe (1978, prema Hosny 2013) navodi kako ekonomske integracije treba razmatrati u okvirima integracijskih procesa koji su u konačnici definirani političkim faktorima. Studija Svjetske banke (The World Bank, 2000) također ukazuje na činjenicu da je niz država procese političkog ujedinjenja započelo formiranjima carinske unije. U okvirima razmatranja determinanti političkih i ekonomskih integracija, također je bitno uzeti u obzir i sigurnosne faktore, koji se mogu razmatrati u kontekstu povećavanja sigurnosti između aktera koji provode integracijske procese i u odnosu na druge, odnosno vanjske subjekte koji nisu dio tih procesa (The World Bank, 2000). U našem analiziranom slučaju, to je posebno značajno obzirom na to da se razmatraju ekonomske politike dvaju separatističkih entiteta između Ukrajine kao protivničke strane i Ruske Federacije kao glavnog saveznika. Studije o utjecaju trgovine i ekonomske suradnje donose različite perspektive o tome kako ekonomska suradnja

utječe na sukob (Gasiriovsky, 1986). Liberalističke teorije o kraju svijeta i vječnom miru se mogu itekako primijeniti na slučaj rusko ukrajinskog sukoba i rata u Ukrajini, obzirom na različite faze sukoba i povećane odnosno smanjenje i u konačnici ukinute ekonomske suradnje.

U konačnici, postavlja se pitanje, koji su to faktori koji određuju uspješnosti samih integracija? Haas i Schmitter (1964) navode kako je uspješna integracija uvjetovana simultanom prisutnosti ekonomskih i političkih faktora i stoga se postavlja pitanje, u koju od navedenih kategorija se mogu locirati politike „Luhanske“ i „Donjecke narodne republike“?

Dvije „republike“ su uspostavile carinsku uniju između sebe tek 2021. godine, dakle nakon nekoliko godina postojanja, ali su već od 2015. godine obje bile usvojile ruski rubalj kao valutu. Većina novonastalih institucija su bile preslika onih u odnosu na Rusku Federaciju, dok je dodatna harmonizacija političkih i ekonomskih okvira uslijedila tijekom 2021. godine. Rezultanta takvih nastojanja je bila ekonomska integracija, odnosno omogućavanje sudjelovanja na ruskim državnim natjecanjima tvrtkama iz „L/DNR“ pod jednakim uvjetima, dakle eliminirana je diskriminacija. Provedena je ekonomska integracija nakon koje je slijedila potpuna i politička integracija. No procesi ekonomske integracije se nisu događali izolirano od političkih i društvenih, štoviše, možemo reći da su djelovali paralelno što potvrđuje razmatranja koje iznose Haas i Schmitter (1964) o simultanom utjecaju ekonomskih i političkih faktora ali i Balasse (2013) koji navodi i faktor društvenosti kao dodatan preduvjet potpune integracije. U ovom slučaju su izneseni strukturni faktori koji su bili dio integracijskih procesa ali je u konačnici ključan faktor bio politički, odnosno odluka Ruske Federacije o priznavanju i potom i potpunom integriranju „L/DNR“ unutar Ruske Federacije.

3. POSTOJEĆA ISTRAŽIVANJA I METODOLOŠKI IZAZOVI

Ono što predstavlja izazov u okvirima razmatranja ekonomskih politika i trendova dvaju separatističkih entiteta jest relativna nedostupnost informacija na temelju kojih bi se mogla napraviti egzaktna socio-politološka procjena ekonomskih politika. Navodi separatističkih vlasti o uspješnosti politika i reorganizacija, ako i istiniti onda su ponekad i kontradiktorni ako se uspoređuju u navodima iz različitim perioda. Pored značajnog broja medijskih izvještaja, postoji i niz drugih faktora kao što su kontinuirani prosvjedi i izjave dužnosnika koji ukazuju na neutemeljenost navoda o ekonomskom razvoju. Gabriella Gricius (2019) analizira središnju ulogu korupcije u političkoj ekonomiji separatističkog Donbasa, primjenjujući analitički okvir ratne ekonomije (*war economy*), ekonomije iz sjene (*shadow economy*) i ekonomije snalaženja (*coping*)

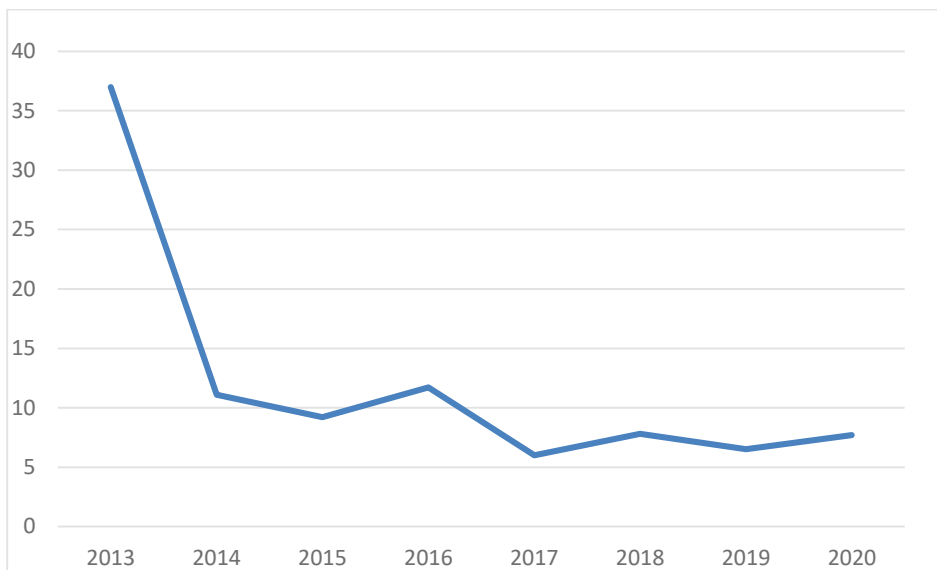
economy)¹³. Kako Gricus (2019) navodi, politička ekonomija separatističkog Donbasa je u najširem smislu definirana priljevom vojne i ekonomske pomoći iz Ruske Federacije i grupnim borbama za preraspodjelu dobara. Coupe (2016) korištenjem satelitskih snimki analizira promjenu intenziteta svjetla tijekom noći koja ukazuje na razinu električne potrošnje i industrijske aktivnosti. Na temelju takvih analiza zaključuje kako je razina industrijske proizvodnje 2016. godine bila između 30% i 50% predratne aktivnosti. Malyarenko i Kormych (2023) zaključuju kako je osam godina ruske okupacije ukrajinskih područja rezultiralo de modernizacijskim procesima prvenstveno zbog transfera proizvodnih kapaciteta u Rusiju, padom efikasnosti i produktivnosti, prekidom u opskrbi te migracijama radne snage u Rusiju. Posebno bitan istraživački izvor u ovom kontekstu jesu novinarska istraživanja, naročito ukrajinskih, ali i ruskih medija koji su se bavili tematikom ilegalnog izvoza ugljena i procesa zaobilaženja sankcija. Grinevskaya, Lepa i Polovyan (2018; 2022) donose detaljnu analizu ekonomskih trendova i industrijske proizvodnje u separatističkom Donbasu.¹⁴ Njihova istraživanja potvrđuju navode medija o lošem socioekonomskom stanju i industrijskoj proizvodnji koja je rapidno opala, prvenstveno zbog problema vezanih uz izvoz/uvoz proizvodnih dobara, uništenu infrastrukturu i nedostatak industrijskih sirovina. Početkom 2017. godine, ključne industrijske grane dvaju entiteta su bile metalurgija (37%), proizvodnja i prijenos električne energije (26%), industrija hrane (11%), kemijska prerađivačka industrija (9%), industrija ugljena (8%) te proizvodnja strojeva koja je s predratnih 10% pala na 2% (Grinevskaya, Lepa i Polovyan, 2022).¹⁵

¹³ Ratnu ekonomiju karakterizira proizvodnja koja je usmjerena na održavanje konflikta, dok ekonomiju iz sjene karakteriziraju pojedinci koji profitiraju od sukoba, ali nisu direktno uključeni u sukob. Treću kategoriju, ekonomiju snalaženja karakterizira skupina svih onih koji se snalaze i preživljavaju unutar takvih okolnosti.

¹⁴ Ali ne navode izvore podataka na temelju kojih su napravljene statistički pokazatelji i na temelju koje su formulirane projekcije za ekonomski razvoj u budućnosti. Za pretpostaviti je da je su svoje analize autori temeljili na objavama i navodima separatističkih vlasti što nam može dati određene uvide, ali bez zaključnog karaktera u smislu razmatranja stvarnog stanja.

¹⁵ Gotovo identične podatke donosi istraživanje ruske novinske kuće *Vedmosti* iz 2021. godine, prema kojoj su ključne industrijske grane separatističkih entiteta bile metalurgija (36%), proizvodnja električne energije (27%), industrija hrane (12%) i iskapanje resursa (7%) (Malyarenko i Kormych, 2023).

Grafikon 1. Proizvodnja ugljena u Donbasu od 2013. do 2020. godine u milijunima tona

Izvor: Grinevskaya, Lepa i Polovyan, (2022)

Temeljem podataka koje autori navode, indikativan je zaključak da je industrija separatističkog Donbasa pala na trećinu onoga što je bila prije izbijanja rata. Prosječna plaća je u separatističkom Donjecku 2017. godine iznosila 38% predratnog iznosa, dok je u Luhansku ona iznosila 34% (Mykhnenko, 2020). Unatoč navodima separatističkih vlasti o programima revitalizacije agroindustrije i proizvodnje hrane, između 2016. i 2017. godine, broj osoba koje traže pomoć od karitativnih organizacija u smislu prehrane se udvostručio i iznosio je 1,2 milijuna osoba (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, 2017).

4. POLITIKA I EKONOMIJA DONBASA DO IZBIJANJA RATA 2014. GODINE

Za razliku od drugih, agrikulturnih dijelova Ukrajine, istočni dio države koji sačinjavaju Donjecka i Luhanska oblast su postala prije svega industrijska područja koja

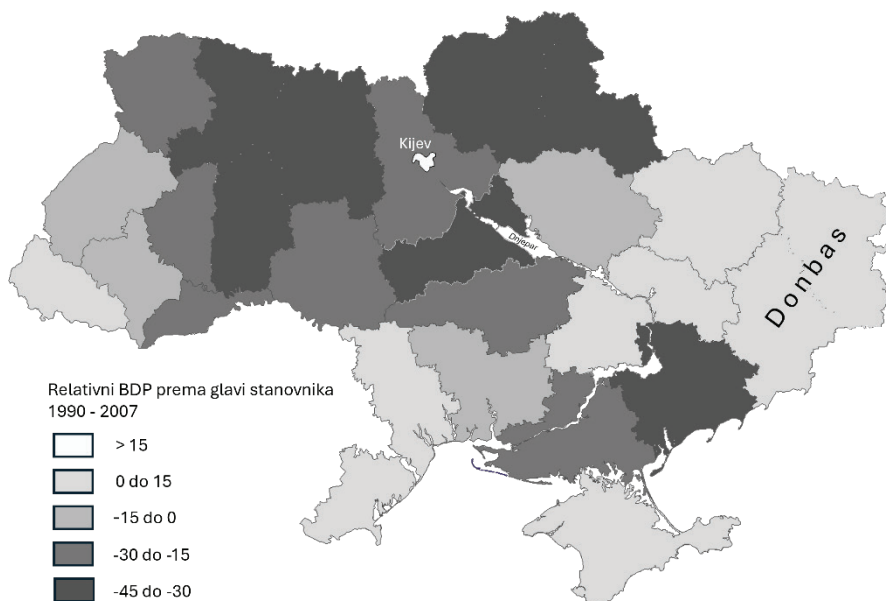
su se razvijala nastavno na procese industrijalizacije tijekom 19. stoljeća.¹⁶ Iako je Donbas bio bitan faktor u okvirima sovjetske industrijske proizvodnje, rudarska industrija je s vremenom gubila na profitabilnosti i s vremenom je od resursa i rješenja postala ekonomski i politički problem za središnje vlasti. Od 200 milijuna tona ugljena koliko je bilo proizvedeno 1970. godine, ta proizvodnja je 1995. godine pala na 85 milijuna tona. Industrija ugljena je 1988. godine činila 68% udjela u industrijskoj proizvodnji regije, da bi 2013. godina ona pala na svega 34.2% (Mykhnenko, 2020). Od 250 rudnika ugljena koliko je postojalo 1995. godine, između 100 i 150 je bilo zatvoreno do 2013. godine (de Waal i Twickel, 2020). Između 2009. i 2014. godine, proizvodnja ugljena je porasla za 19% ali je i dalje bila neprofitabilna što je uvjetovalo velike državne subvencije kako bi se održavala (International Crisis Group, 2020).

Nastavno na stvaranje moderne ukrajinske države, oligarsi Donbasa kao što su Viktor Janukovič, Vitalij Hajduk, Rinat Ahmetov, Sergej Taruta, i Aleksandr Jefremov su postali ključni subjekti u smislu ekonomskog i društveno političkog utjecaja ne samo u regiji već i čitavoj Ukrajini, dok je u očima mjesnog stanovništva i dalje ostajao sentiment o tome kako donbaski rudari hrane središnje vlasti. Takve perspektive su očekivano instrumentalizirali oligarsi koji su opća nezadovoljstva socioekonomskim uvjetima kanalizirali u svrhu političke borbe naspram vlasti u Kijevu. Prema navodima ukrajinskih medija, koje u svojim studijama također koristi i *International Crisis Group* (ICG) u 2011. godini, Donjecka i Luhanska oblast su primale 27%, odnosno 11% ukupnih državnih subvencija, dok su sačinjavale 12% odnosno 4% udjela u nacionalnom BDP-u (ICG, 2020). Problem s državnim subvencijama i razvojem Donbasa je bio što subvencije nisu iskorištavane za reorganizaciju zastarjele industrije, već su kupovale socijalni mir ili su ukradene od regionalnih elita i Janukovičevih suradnika (de Waal i Twickel, 2020).

¹⁶ Grad Luhansk je nastao na temelju dekreta carice Katarine Velike iz 1795. godine, prema kojem je škotskom industrijalcu Charlesu Gascoigneu naloženo da pronađe mjesto za ljevaonicu metala i tvornicu topova koja bi oružjem snabdijevala crnomorsku flotu. Lokacija Luhanska je odabrana zbog blizine rudnika ugljena i industrijskih sirovina. Grad Donjeck je osnovan kao rudarsko naselje 1869. godine a prvotno ime Juzivka je dobio po welškom industrijalcu Johnu Hughesu koji je na mjestu Donjecka podignuo prvu visoku peć. Nastavno na građanski rat i procese koji su se odvijali u Ukrajini i Rusiji, u širem području Donbasa kao zasebnoj industrijskoj regiji, formirana je „Donjecko Krivoroškaja Sovjetska Republika“ s Harkovom kao glavnim gradom (Kuromiya, 1998). Pobjedom u ratu, Sovjetske vlasti pod vodstvom Vladimira Lenjina su odlučile da će regija ipak ostati dijelom Ukrajine kako bi se omogućila kontrola proletarijata koji je bio snažno izražen u industrijskom Donbasu za razliku od agrikulturnog ostatka Ukrajine gdje je bio izraženiji ukrajinski nacionalizam. Upitno je koliko se radi o političkom entitetu stvorenom prije svega kao odrazu društvenih tendencija, a koliko kao politici vlade u Moskvi kojoj je trenutno odgovaralo takvo stanje u odnosu na druge političke procese.

Unatoč neprofitabilnosti industrije ugljena, Donbas je i dalje sačinjavao značajnu granu industrije na nacionalnoj razini, što se odražava u činjenici da je 2013. godine regija predstavljala 27.3% industrijske proizvodnje, 15% BDP-a i 23.3% % izvoza Ukrajine (Zhukov, 2016).

Slika 2. Promjena udjela BDP-a u postotnim bodovima prema glavi stanovnika po regijama 1990 - 2007 (Ukrajina = 100)

Izvor: Mykhnenko i Swain (2010)

Ključne industrije regije su bile proizvodnja metala koja je sačinjavala 75% industrijske proizvodnje i proizvodnja industrijskih strojeva. Za razliku od industrije ugljena koja je bila ovisna od državnim subvencijama, industrija metala je predstavljala relativno profitabilnu i zdravu granu u proizvodnji (Zhukov, 2016). Unatoč zdravom dijelu industrije i udjelu u izvozu, u odnosu na ostale regije, od 1999. do 2014. godine, ekonomija Donbasa je rasla stopom od 6,3% što je manje od ukrajinskog prosjeka koji je iznosio 8,7% (Mykhnenko, 2020). Analizirajući tranzicijske procese u Ukrajini od 1990 do 2007. godine, temeljem korelacije BDP-a po glavi stanovnika i godišnje stope rasta, Mykhnenko i Swain (2010) formiraju četiri kategorije unutar kojih se mogu locirati oblasti: regije rasta (*surging ahead*), regije koje dostižu (*catching up*), regije koje zaostaju

(*losing ground*) i regije koje gube (*falling behind*). Temeljem navedene matrice, autori su locirali Donjecku oblast u kategoriju regije koja zaostaje (*losing ground*) a Luhansku u kategoriju regije koja gubi (*falling behind*).

5. ESKALACIJA RATA I EKONOMSKA SURADNJA 2014. – 2017.

U prvoj polovici 2014. godine, regija je utonula u stanje kaosa koje je rezultiralo ratom. Kontaktna linija, odnosno područje pod kontrolom separatista se mijenjalo, ali je većina rudnika antracita, kao i ključnih industrijskih postrojenja u regiji ostala pod separatističkom kontrolom.¹⁷ Trgovina, odnosno ekonomska suradnja se i dalje nastavljala između separatista i ukrajinske vlade. Do 2017. godine, iako u smanjenim količinama, ugljen je i dalje dostavljan elektranama u Ukrajini, kao i porez koji je djelomično bio plaćan Kijevu, dok su zaposlenicima i dalje bile isplaćivane plaće. Jedan takav primjer je bila i termoelektrana *Luhanska TES*.¹⁸ Locirana uz samu kontaktnu liniju, *Luhanska TES* je regiju oblikovala kao oblik energetskog otoka, koju je snabdijevala ugljenom dobivenim iz rudnika antracita pod separatističkom kontrolom, dok je separatističkim vlastima također dostavljala struju (Milakovsky, 2018). To nije bio specifikum samo za regiju već čitavu Ukrajinu čijih je šest od 11 termalnih elektrana ovisilo o antracitu koji se nalazi samo u području Donbasa (*Kak ugol' popadaet na*

¹⁷ Dvije ključne tvrtke u čijem vlasništvu je bila većina industrije regije su bile DTEK Rinata Ahmetova te ISD (ukr. *Industrialnyi soiuz Donbasu* / Industrijski savez Donbasa) u većinskom vlasništvu Sergeja Tarute. DTEK-ov koncern je upravljao trima najvećim rudnicima antracita Sverdlovskantracit, Rovenkiantracit te Krasnodonugol, koji su sačinjavali dio integrirane proizvodnje struje putem termalnih elektrana od kojih je Luhanska TES bila locirana u regiji pod kontrolom vladinih snaga, ali na samom rubu kontaktne linije. ISD s druge strane je pod vlasništvom imao Alčevski metalurški kombinat i Alčevsku tvornicu koksa.

¹⁸ Od siječnja 2015. godine, ukrajinske vlasti su službeno omogućavale uvoz ugljena, odnosno suradnju sa separatistima na temelju posebnih dozvola koje su se izdavale određenim subjektima. Jedan takav primjer suradnje je bio između državne tvrtke Tsentrenegro koja je kupovala ugljen od tvrtke Luganskugol i na taj način je posredno dostavljan ugljen Ukrajini. Luhanska TES kao i mnogi drugi rudnici u Donbasu su bili pod vlasništvom DTEK-a Rinata Ahmetova i činili su integriranu proizvodnju. Udio u prodaji ugljena u obliku "poreza" su također ubirale i separatističke vlasti (*Separatists from LPR receive almost half...*, 2017), čime se praktički posredno financiralo i njihovo djelovanje, što je navodilo mnoge subjekte da takvoj suradnji pridodaju epitete "krvavog antracita" zbog aktivnog rata. Već u studenom 2014. godine ukrajinska vlada je donijela odluku o ukidanju bankarskog poslovanja sa separatistima, nedugo nakon čega je u dvije "republike" ruski rubalj zamijenio ukrajinsku hrivnju kao službenu valutu.

ukrainskie TEZ, n.d.).¹⁹ Prema istraživanju *German Advisory Group*, separatističke vlasti su ukrajinskoj strani tijekom 2016. godine prodali željeza, ugljena i koka u iznosu od 1,6 milijardi USD. Osam milijuna tona ugljena dostavljenih iz separatističkih područja u 2016. godini je ujedno činilo 79% godišnje potrošnje antracita za termalne elektrane, što je činilo 9,2% ukupne proizvodnje struje. S druge strane, iz područja pod kontrolom Ukrajine je u separatistički dio dostavljeno 9 milijuna tona dobara od kojih su 57% sačinjavale željezne sirovine za proizvodnju metala (Kravchuk i Saha, 2017).

Loše socio-ekonomsko stanje s kojima su se suočavale "republike", vlasti su donekle pokušavale ublažiti politikom fiksnih cijena određene kategorije proizvoda kao što su brašno, sol, ulje i kruh. Prema odlukama vlasti, za proizvode koji su dodavani na liste je propisana maksimalna marža u rasponu od 5% do 15%. i lista fiksniranih cijena proizvoda se mijenjala (Reuglirovanije cen po novim pravilam...2018). No takve politike, kao i minimum stabilnosti ne bi bile moguće bez ruske financijske i humanitarne pomoći uključujući naftu i plin koju je državna tvrtka Promsyr'yeimport dostavljala separatističkim vlastima (Kompanija Minenergo RF monopol'no..., 2017). Iako ne postoje javno dostupni podaci o iznosima kojima je Rusija financirala održavanje dvaju republika, prema istraživanjima koje donosi International Crisis Group (2020), aproksimativno se radi o iznosu od 1 do 1,5 milijardi USD na godišnjoj razini.

Pored aktivnih faza rata, odnosno najvećih bitaka kao što su Ilovais'k i Debal'ceve, prve tri godine „republika“ su također karakterizirali kaotično stanje bezvlašća i sukoba između zaraćenih skupina. Prvotno uspostavljene paravojne formacije su djelovale gotovo nepovezano (Matveeva, 2016; 2018) i bez središnje hijerarhijske strukture. Takvo stanje bezvlašća (warlordism) je imalo i ekonomsku komponentu jer je omogućavalo pojedinim vođama kontrolu određenih područja, naročito ilegalnih rudnika znanih kao kopanki. Proces potpisivanja Sporazuma iz Minska i postupnu institucionalizaciju vlasti i uspostavu vojnih struktura pratio je niz likvidacija nekih od najbitnijih pojedinaca iz formativnih godina rata. U kasnijim fazama djelovanja, pored procesa centralizacije vojnih i političkih struktura, vlasti su barem službeno provodile politiku legalizacije, odnosno zatvaranja ilegalnih rudnika.

¹⁹ Unatoč postojećem obliku suradnje, stanje rata je očekivano utjecalo na proces proizvodnje i dostave ugljena diljem Ukrajine što je zbog povećane ovisnosti utjecalo na energetska stabilnost i sigurnost države. Kako bi osigurala stabilnost cijene energenata, u ovom slučaju ugljena, ukrajinske vlasti su se odlučile na kontroverznu politiku definiranja cijene uvoznog ugljena na godišnjoj razini znanom kao "Rotterdam plus". Prema formuli, godišnja cijena se formira prema ARA (Amsterdam-Rotterdam-Antwerp) indexu cijene ugljena, plus troškovi dostave do Ukrajine. O samoj politici i sukobima koji se vežu uz nju vidi više u Vorotin (2018).

Slika 3. Područje Donbasa pod separatističkom kontrolom (do 2022. godine)

6. BLOKADA I VANJSKI MENADŽMENT 2017. - 2020.

Veterani volonterskih formacija predvođeni Semenom Semenčenkom²⁰ su u veljači. 2017. godine odlučili blokirati prijelaze s ciljem stavljanja pritiska na tadašnjeg predsjednika Petra Porošenka da prekine svaki oblik komunikacije s separatistima.

²⁰ Prema izvještaju ICG-a, prosvjednici su bili financirani upravo od strane oligarha Ihora Kholomoiskog, dugogodišnjeg suparnika Rinata Ahmetova. Postavlja se pitanje koliko su takve aktivnosti bile motivirane političkim, a koliko ekonomskim perspektivama, obzirom da je daljnjim razvojem događaja Rinat Ahmetov u potpunosti izgubio kontrolu nad svim industrijskim dobrima (International Crisis Group, 2020)

Ukoliko je cilj Semenčenkina i prosvjednika bio ekonomska izolacija i samim time ekonomski slom dviju republika, onda je bio u najmanju ruku nepromišljen zbog jednostavne činjenice što Ukrajina nije kontrolirala granice s Rusijom, što je omogućavalo svaki oblik nesmetane komunikacije (humanitarne, vojne, ekonomske, društvene). Porošenko je podlegao pritisku i nevoljko je naložio *Vijeću za obranu i nacionalnu sigurnost* (ukr. *Рада національної безпеки і оборони України; National Security and Defense Council of Ukraine, NSDC*) da prihvati takve prijedloge. Pored političke, blokada je predstavljala i ekonomski rizik za ukrajinske vlasti, jer su razni ekonomisti predviđali smanjenje BDP-a za 1,3% kao direktne posljedice prekida industrijske suradnje, ali je taj negativan učinak u konačnici bio manji, odnosno 0,9% BDP-a (Kravchuk i Saha, 2017). Ukrajina je 2017. godine zabilježila rast od 2,5% odnosno 3,3% BDP-a u 2018. godini (The World Bank Data, n.d.), što je značajan oporavak u odnosu na pad BDP-a od 10,1% u 2014., odnosno 9,8% u 2015. godini (The World Bank Data, n.d.), dakle Ukrajina je uspjela zabilježiti trend oporavka i bez industrije Donbasa.

Prve faze blokade su rezultirale dodatnim pogoršavanjem već loše socioekonomske situacije u separatističkim područjima zbog jednostavne činjenice što industrijski ugljen nije mogao pronaći tržište, dok druga industrijska postrojenja nisu mogli dobivati sirovine i rezervne dijelove potrebne za održavanje rada. Uspostavom blokade, Ukrajina se suočavala s trenutnim nedostatkom ugljena²¹, dok je za separatiste to predstavljao znatno veći problem. Blokada područja je značila i izolaciju u smislu nemogućnosti plasiranja proizvoda na glavno, ukrajinsko tržište. Uz gubitak ključnog tržišta, separatisti su se također suočili i s činjenicom da ugljen iskopan pod njihovom kontrolom ne može pronaći tržište jer je on kao takav ilegalan i to je predstavljalo problem i za ruske vlasti i kompanije koje su praktički održavale na životu dvije regije. Rješenje se pojavilo u vidu tvrtke *Vneštorgservis*²² (VTS), registrirane u području Južne Osetije.

²¹ U smislu uvoza potrebnog ugljena, ironija promašene politike blokade se odražavala i u činjenici da je jedan dio ugljena Ukrajina i dalje uvozila iz separatističkih područja preko Rusije gdje se ugljen iskopan u području Donbasa miješao s ruskim ugljenom i distribuirao dalje, dospijevajući i na ukrajinsko tržište (International Crisis Group, 2020).

²² Ključan čovjek koji se povezuje s vlasništvom i upravljanjem VTS-a jest Sergej Kurčenko, (znan kao mladi oligarh, ukr. *molodooligarh*), kojeg je još i Viktor Janukovič koristio u procesu korupcionarskog preuzimanja tvrtki svojih suparnika (Felštinski i Stančev, 2022) i koji je posredno nastavio vršiti kontrolu i utjecaj nad industrijom u separatističkim područjima. Iako je bitno napomenuti kako se ne može sa sigurnošću reći da li je on stvarni vlasnik i upravitelj ili samo izvršava ulogu posrednika kao što je to bio slučaj i s poslovanjem za vrijeme Viktora Janukoviča. Prema navodima medija, generalni direktor VTS-a jest Vladimir Paškov, bivši guverner ruske regije Irkutsk (Gricius, 2019; *Media: the Ukrainian factories seized...*, 2017)

Uskoro je čitava industrija podvedena pod vanjski menadžment, prema čijem su upravljanju vlasti krojile zakone i može se reći da je VTS kao takav bio najvažniji faktor i subjekt u razmatanju ekonomske politike dviju "republika" u ovom periodu. Južna Ossetija, uz Abkhaziju je bila jedna od rijetkih entiteta koji je održavao suradnju s separatističkim republikama, no pored političkih odnosa bitnija je bila ekonomska suradnja. Južna Ossetija nije predstavljala samo mjesto za registriranje ilegalnog poslovanja već je služila kao posrednik u poslovanju i transakcijama između „L/DNR“ i drugih subjekata na ruskom tržištu. Takav odnos je temeljen na činjenici što je za razliku od „L/DNR“, ruska Vlada priznala neovisnost Južne Ossetije i samim time razvila bankarsku suradnju potrebnu za ovakav posrednički odnos (Troianovski, 2018). Temeljem navedene suradnje, separatisti su uspijevali pronaći tržište za svoje proizvode no proizvodnja očekivano nikada nije uspijevala dostići predratno vrijeme. Prema podacima koje je objavio „Ministar industrije i trgovine DPR-a“ Aleksej Granovsky, tijekom 2017. godine je bilo proizvedeno 1,53 milijuna tona metala, 1,2 milijuna tona koksa i 1,1 milijun tona čelika, dok je godinu dana ranije objavio kako je 2016. godine proizvedeno 2,7 milijuna tona željeza, 2,4 milijuna tona koksa i 2,4 milijuna tona čelika. Industrijska proizvodnja se gotovo prepolovila nakon uspostave blokade (de Waal i Twickel, 2020).

Pored procesa reorganizacije političkih i ekonomskih struktura, pitanje internih sukoba je ovom periodu također poprimilo konačnu formu. Temeljem optužbi za korupciju i krađu humanitarne pomoći, u Luhansku je vojnim udarom svrgnut s vlasti Igor Plotnjicki. Nastavno na svrgavanje Plotnjickog u Luhansku, na vlast je došao Leonid Pasečnik, dotadašnji Ministar državne sigurnosti (MGB). Nedugo nakon preuzimanja vlasti i provođenja izbora, Pasečnik je najavio i objavio petogodišnji plan društvenog i ekonomskog razvoja, ne temelju kojeg se "vlasti" mogu posvetiti društvenom, ekonomskom i političkom razvoju "republike" nakon godina stanja rata i nestabilnosti. Zanimljivo je da se u sve tri navedene točke kao konačan cilj navodi integracija s Ruskom Federacijom do 2023. godine ("*Naš izbor*": *Pasečnik predstavil...*, 2018). Ono bitnije u ovom kontekstu jest činjenica da je na ovaj način završen i konačan sukob između dvaju najmoćnijih skupina (*siloviki* i političari)²³ i samim time po prvi puta od izbijanja sukoba je uspostavljena jedinstvena središnja vlast, stanje koje je bilo puka suprotnost prvim fazama sukoba.

²³ Termin *siloviki* označava utjecajne pojedince iz struktura službi sigurnosti koje su u slučaju „LNR-a“ vodili Igor Kornet, „Ministar unutarnjih poslova“ i Leonid Pasečnik, „Ministar državne sigurnosti“. Drugu skupinu tzv. političare je predvodio tadašnji glavar „LNR-a“ Igor Plotnjicki.

7. REORGANIZACIJA, NACIONALIZACIJA I INTEGRACIJA 2020. - 2022.

Tijekom 2020. godine, dogodio se niz promjena koje su djelovale kao indikatori trendova smirivanja sukoba i približavanja zaraćenih strana.²⁴ U srpnju 2020. godine je potpisano primirje između zaraćenih strana koje se za razliku od svih dosadašnjih zapravo i održalo. Prema izvješćima misije OESS-a, slijedio je period s daleko najmanje zabilježenih slučajeva kršenja primirja, dok je na kontaktnoj liniji također započeto razgraničavanje u području Zolote-2, što bi predstavljalo drugo razgraničeno područje u regiji (OSCE SMM Ukraine, 2021). Za razliku od svog prethodnika, Volodimir Zelensky nije podlegao pritisku nacionalista koji se nisu slagali s takvom politikom i koji su pokušali fizički blokirati takva nastojanja, već je nastavio najavljene procese. Pored aktivnosti novoizabranog predsjednika, u Kremlju je Dmitrij Kozak²⁵ zamijenio Vladislava Surkova na mjestu kuratora za Donbas (Aslund, 2020; *What We Know About Russia's New Top Man for the Donbas*, 2020). Tijekom 2020. godine zaista je bio napravljen niz promjena u vidu odnosa između Ukrajine i separatista, kao i reorganizacije unutar "republika", do te mjere da se čak i očekivala mogućnost ponovne uspostave ekonomske suradnje²⁶, ali su tijekom druge polovine 2021. godine procesi rapidno otišli u suprotnom smjeru.

Iako je prethodno elaborirani vanjski menadžment predstavljao potencijalno rješenje za socioekonomske probleme i bio ključan političko-ekonomski faktor, on nije donio najavljivanu dobrobit i razvoj stanovništvu. Štoviše, neisplaćivanje plaća radnicima

²⁴ Novoizabrani predsjednik Zelensky je u rujnu 2019. godine izvršio kontroverznu razmjenu zarobljenika (Bennets, 2019), dok je 20. studenog 2019. godine službeno otvorio do tada razrušenu most na Stanitsy Luhanskoj. Dva događaja su predstavljala značajan pomak u odnosima sa separatističkim vlastima.

²⁵ Obzirom na njegovu povijest djelovanja u području Sjevernog Kavkaza i Pridnjestrovlja, očekivano je bilo da će se vidjeti određene promjene u smislu odnosa između suprotstavljenih strana, kao i načina funkcioniranja "republika". Dmitrij Kozak je autor tzv. Kozak memoranduma kojim se uređuju odnosi između separatista u Pridnjestrovlju i moldavske vlade u okvirima federalnog uređenja, koji je izazvao značajno protivljenje moldavske javnosti i zapadnih diplomata što je vodilo odbacivanju sporazuma od strane moldavske vlade. U području Sjevernog Kavkaza, za vrijeme zadnje faze antiterorističke operacije vodio je proces centralizacije djelovanja sigurnosnih struktura (Pokalova, 2015). O njegovom djelovanju vidi više na *What We Know About Russia's New Top Man for the Donbas (2020)*.

²⁶ S ukrajinske strane, vraćanje "nacionalizirane" industrije koja je bila podvedena pod vanjski menadžment je bio jedan od temeljnih preduvjeta za potencijalnu ponovnu uspostavu ekonomske suradnje.

je vodilo postupnom iskazivanju javnog nezadovoljstva što je rezultiralo kontinuiranim prosvjedima, nešto što je u kratkom periodu postojanja "republika" bilo neviđeno do tada. Prvo su prosvjedi okarakterizirani kao subverzivna djelatnost *Ukrajinske službe sigurnosti* (ukr. *Služba bezpeky Ukrainy*, SBU) kojim se nastoji destabilizirati društvo, no to nije pomagalo obzirom na činjenicu da se društvo suočava s socioekonomskom katastrofom, dok vlasti čitavo vrijeme najavljuju trend ekonomskog uzrasta i oporavka. Legitimno se postavljalo pitanje – gdje nestaju novci od profita iskopanog ugljena i metalnih ploča proizvedenih u masivnim postrojenjima? Separatističke vlasti su ubrzo priznale da je struktura VTS-a imala izražene koruptivne elemente što je posljedično vodilo lošem ekonomskom stanju i najavila nove promjene. Te promjene su sadržane u onome što je bilo nezamislivo u trogodišnjem periodu djelovanja VTS-a, a to je smanjenje njegovog utjecaja do trenutka potpune eliminacije.

Smanjenje utjecaja VTS-a unutar dviju republika započelo je postepeno u travnju 2020. godine s politikom reorganizacije industrije ugljena. Vlasti su prije svega priznale koruptivnost struktura VTS-a (*Reorganizacija ugleproma budet sposobstvovat'...*, 2020), a potom objavile osnivanje „državne“ tvrtke *Vostok Ugol*, (*„Vostok – ugol“ stanet lokomotivom...*, 2020) u svrhu postupnog preuzimanja proizvodnje ugljena s ciljem povećanja produktivnosti i efikasnosti. Formiranje „nacionalne“ tvrtke koja bi upravljala industrijom ugljena su slijedile i najave o formiranju zajedničke L/DNR "državne" tvrtke *Energija Donbasa* koja bi dvije „republike“ snabdijevala energijom dobivenom od ugljena (*„Energija Donbassa“ obespečit stabilnuju...*, 2020). Unatoč značajnim reorganizacijskim najavama u industriji ugljena, u jeku promjena još uvijek nije bilo jasno koji je status s ključnim industrijskim postrojenjima kao što su Metalurški kombinat Alčevsk i Tvornica ferolegura Stahanov koji su također bili dijelom VTS-a. Njihovo upravljanje je ostalo nedefinirano do lipnja 2021. godine kada je objavljeno kako ruski biznismen Jevgenij Jurčenko preuzima industrijska postrojenja pod menadžmentom nove tvrtke *Južnij gorno-metallurgičeskij kompleks* (YUGM). Ovakvim procesima je upravljanje VTS u potpunosti eliminirano, kao i utjecaj Sergeja Kurčenka; značajan dio industrije je nacionaliziran u vidu novostvorenih jedinstvenih državnih tvrtki, dok su ključna industrijska postrojenja podvedena pod novu tvrtku, vođenu od strane ruskog biznismena. Stvaranje jednog takvog poduzeća je koincidiralo i s drugim trendovima institucionalnog ujedinjenja dvaju „republika“ kao što je proces formiranja carinske unije te procesima centralizacije i „nacionalizacije“ drugih segmenata industrije. Iako su od samih početaka formiranja

entiteta postojale određene inicijative za ujedinjenje²⁷ one nikada nisu zaživjele kako u političkom tako i u ekonomskom smislu²⁸. Takvo stanje se zadržalo do rujna 2021. godine kada su „vlasti“ nastavno na zajedničku konferenciju najavili ukidanja carina između dviju „republika“ (*Deklaracija po itogam mežgosudarstvennoj...*, 2021). Bescarinska zona praktički predstavlja ekonomsko ujedinjenje dviju „republika“, dok su „dužnosnici“ kao i u mnogim drugim najavama prije toga, procese opisali kao još jedan korak prema ujedinjenju s Ruskom Federacijom²⁹.

Unatoč reorganizaciji čitave industrije i dalje je ostalo nerazriješeno pitanje ekonomskog razvoja i pristupa vanjskom tržištu, što je bio jedan od ključnih faktora ekonomske stagnacije i društvenog nezadovoljstva. Na to pitanje je odgovoreno dana 15. listopada 2021. godine kada je Vladimir Putin najavio kako se tvrtkama iz područja Donbasa omogućava sudjelovanje na državnim natječajima (Oficial'noe opublikovanje pravovyh aktov, 2021). Ne samo da se dozvoljava sudjelovanje, čime se sada i *de jure* priznaje njihovo postojanje, već se izjednačava njihov status sa ruskim tvrtkama koje sudjeluju na natječajima (*Gryzlov: ukaz Putina po Donbassu...*, 2021)³⁰ i na ovaj način se praktički provela i konačna faza ekonomske integracije, odnosno sukcesije separatističkih područja. Pored ekonomske reorganizacije i integracije, u drugoj polovini 2021. godine je također proveden i niz drugih procesa koji su označili trendove društvene i političke integracije s Ruskom Federacijom kao što je proces izdavanja SNILS³¹

²⁷ Zajednički parlament „Novorusije“ čiji je glasnogovornik bio Oleg Tsarev je postojao u kratkom periodu od svibnja 2014. do svibnja 2015. godine kada je bio aboliran jer nije bio u skladu s Minskom (Whitmore, 2015).

²⁸ Iako nikada jasno definirani, razloge postojanja dviju umjesto jedne republike je potrebno razmatrati kroz političke i ekonomske perspektive. U političkom kontekstu, za separatiste je racionalnije imati predstavnike dvaju entiteta unutar trilateralne kontaktne grupe nego samo jednoga. U ekonomskom smislu, takva politika je bila racionalnija za elite u Luhansku jer je Donjeck oduvijek bio i političko i ekonomsko središte regije, i sjedinjenjem bi pojedine elite izgubile utjecaj.

²⁹ Pri tome je bitno imati u vidu kako takve najave su bile postojane kroz čitavi period postojanja „republika“, obzirom da su društveno političke institucije zapravo preslika ruskim sistema vlasti i „lokalni“ dužnosnici su često nove najave opisivali kao dio integracijskih procesa.

³⁰ Prema postojećim zakonima, ruske tvrtke koje se prijavljuju na državne natječaje imaju značajne benefite u odnosu na strane tvrtke.

³¹ SNILS je zapravo broj kojim se pojedincima omogućava prijava i korištenje usluga putem ruskog državnog portala gosuslugu.ru. Jedna od usluga koje gosulugu.ru i SNILS omogućavaju jest glasanje na izborima za različita predstavnička tijela Ruske Federacije. Novim dekretom, ruska vlada je omogućila izdavanje SNILS brojeva osobama koje žive u području separatističkih regija, kao i mogućnost da prilikom predaje zahtjeva za izdavanje broja ne moraju nužno putovati u Rostov, već to mogu napraviti elektronski ili

(*Strahovoj nomer individual'nogo licevogo sčjota*) brojeva koji su njihovim korisnicima omogućili i elektronsko glasanje na nadolazećim izborima za Rusku Dumu (rujan 2021).³²

8. ZAKLJUČAK

U osam godina postojanja, dvije „republike“ su prošle kroz različite faze reorganizacije ekonomskih politika. Prvu fazu, za vrijeme trajanja najaktivnijeg sukoba je simbolizirala ekonomska suradnja između vlade u Kijevu i separatista, kao i kaotično stanje bezvlašća i kontrole industrije od strane paravojnih formacija. Druga faza je započela 2017. godine uvođenjem blokade i prekidom industrijske komunikacije između separatista i vlade u Kijevu, što je rezultiralo uvođenjem koncepta vanjskog menadžmenta u vidu tvrtke *Vneštorgservis*. Druga faza je dokazala da navodi o tome kako Donbas hrani Ukrajinu nisu utemeljeni, odnosno, u industrijskom i ekonomskom smislu, Donbas puno više treba Ukrajinu nego obratno. Treću fazu, od 2020 do 2022. godine, odnosno pred otvorenu rusku invaziju je označio proces „nacionalizacije“ i centralizacije ekonomskih struktura, te postupne sukcesije u političkom, društvenom i ekonomskom smislu, koja je prethodila vojnoj invaziji. Separatističke vlasti su raznim politikama pokušavale stvoriti određenu razinu ekonomske i političke stabilnosti i održivosti, ali je to bilo nemoguće iz više razloga: korupcije, zastarjele i ne modernizirane industrijske mašinerije te prekida ekonomske suradnje s Ukrajinom što je rezultiralo nedostatkom opskrbe sirovinama i tržišta. Ključan faktor u svim fazama sukoba je bio utjecaj i pomoć Ruske Federacije koja je u prvim fazama snabdijevala separatiste u smislu financija, energenata i humanitarne pomoći da bi u trećoj fazi se postepeno provela potpuna politička i ekonomska integracija područja, čak i prije početka invazije. Postavlja se pitanje, što je bio temeljni uvjet za političku i ekonomsku reorganizaciju koju su vlasti provodile pred procese sukcesije i konačno invazije? Da li je to bio odgovor na loše okolnosti koje su postale nerješive ili su one bile dio sustavno planirane politike Ruske Federacije? Politika zaobilaznja sankcija u Donbasu koju je praktički provodila Ruska Federacija je bila svojevrsna uvertira u takve politike na svjetskim razinama, obzirom na ekonomske sankcije uvedene

pred "nadležnim tijelima" u L/DNR koji dalje šalju dokumentaciju na obradu (Coynash, 2021).

³² Mogućnost ovakvog glasanja se odnosila samo na Rostovsku oblast, jer je ona jedna od izbornih jedinica za koju je bilo predviđeno glasanje elektronskim putem. Detaljno o čitavoj proceduri vidi više u Burkhardt, *et al.*, (2022)

Ruskoj Federaciji.³³ Ovaj rad je na slučaju Ukrajine prikazao kako separatistički entiteti prilagođavaju svoje ekonomske politike u specifičnim okolnostima, ali koje ni u kojem smislu nisu održive bez vanjskog utjecaja i pomoći i može poslužiti za daljnja istraživanja za razumijevanje kompleksnih politički i ekonomskih sustava u specifičnim okolnostima. Ovo se posebno odnosi na metodološke izazove u smislu dostupnosti informacija o ekonomskim kretanjima i industrijskoj proizvodnji.

LITERATURA:

1. "Energija Donbassa" obespečit stabilnuju rabotu predpriyatij DNR i LNR - Kozlov. (2020, svibanj 7). Luganskij Informacionnyj Centr. <https://lug-info.com/news/energiya-donbassa-obespechit-stabilnyu-rabotu-predpriyatii-lnr-i-dnr-kozlov-56020>
2. "Naš vibor": Pasečnik predstavil pjatiletnujuu programmu razvitija LNR. (2018, svibanj 12). Luganskij Informacionnyj Centr. <https://lug-info.com/news/io-glavy-lnr-predstavil-pyatiletnyuyu-programmu-razvitiya-respubliki-nash-vybor-foto-35133>
3. Amble, B. (2018) „Economic Policy“, u: Cardinale, I., Scazzieri, R. (2018)(eds.) *The Palgrave Handbook of Political Economy*, London: Palgrave Macmillan.
4. Andrassy J. (1990) *Međunarodno pravo*, Zagreb: Školska knjiga.
5. Aslund, A. (2020). *Is Putin preparing a new Ukraine strategy?*. Atlantic Council. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/is-putin-preparing-a-new-ukraine-strategy/>
6. Babić, M. (2015) *Ekonomija: uvod u analizu i politiku*. Zagreb: Plejada.
7. Balassa, B. (2013). *The Theory of Economic Integration*. Routledge Revivals.
8. Bennets, M. (2019, rujan 7). *Families reunite in Russia-Ukraine prisoner exchange*. The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2019/sep/07/long-awaited-russia-ukraine-prisoner-exchange-begins>
9. Bilandžić, M., i Burazin, I. (2023). Terrorism as a pretext for war? Case studies of Ukraine, Palestine, Chechnya and Northern Ireland. *Economic and Social Development*. 337-357. <https://www.esd->

³³ Prema izvještajima tvrtke *Lloyd's List Intelligence* (2023), broj brodova koji spadaju u kategoriju "flote iz sjene" (engl. *shadow fleet*) i kojeg ruske vlasti koriste za dostavljanje nafte bez otkrivanja porijekla se udvostručio od početka izbijanja rusko ukrajinskog rata i sada čini 10% tankerske flote u svijetu.

- conference.com/upload/book_of_proceedings/Book_of_Proceedings_esdZagre b2022_Online.pdf
10. Burazin, I. (2024). *Hamis, Novorusija i IRA – Terorizam kao pokret?* Zagreb: Despot Ininitus.
 11. Burkhardt, F., Rabynovich, M., Wittke, C., Bescotti, E. (2022). *Passportization, Diminished Citizenship Rights, and the Donbas Vote in Russia's 2021 Duma Elections.* Ukrainian Research Institute. https://huri.harvard.edu/files/huri/files/idp_report_3_burkhardt_et_al.pdf?m=1642520438
 12. Chatham House. (2022, srpanj 18). *What is the Eurasian Economic Union?* Retrieved 15. August 2022. <https://www.chathamhouse.org/2022/07/what-urasian-economic-union>
 13. Clapham, A. (2016) „Non-State Actors”, u: Moeckli, D.; Shah, S.; Sivakumaran, S.; Harris, D. (2016) (eds), *International Human Rights Law*, 3rd ed, Oxford: Oxford university Press.
 14. Clark, B. (1998) *Political Economy: A Comparative Approach*, Westport: Praeger
 15. Coupe, T. (2016, srpanj 18). *And the Lights Went Out – Measuring the Economic Situation in Eastern Ukraine.* VoxUkraine. <https://voxukraine.org/en/and-the-lights-went-out-measuring-the-economic-situation-in-eastern-ukraine-en>
 16. Coydash, H. (2021, kolovoz 3). *Russia tricks residents of occupied Donbas into voting in its 'elections' in new aggression against Ukraine.* KHPG. <https://khpg.org/en/1608809384>
 17. Crkvenac, M. (1997) *Ekonomska politika*, Zagreb: Informator.
 18. de Waal, T., von Twickel, N. (2020). *Beyond Frozen Conflict Scenarios for the Separatist Disputes of Eastern Europe.* Rowman & Littlefield International.
 19. *Deklaracija po itogam međgosudarstvennoj vstreči na vyšem urovne LNR i DNR.* (2021, rujana). Luganskij Informacionnyj Centr. <https://lug-info.com/news/deklaraciya-po-itogam-mezhgosudarstvennoj-vstrechi-na-vysshem-urovne-lnr-i-dnr>
 20. Dettling, M. (2020, ožujak 23) *Applied Time Series Analysis*, Zurich: Swiss Federal Institute of Technology (ETH).
 21. Due, J. F., Kay, J. A., Lindbeck, A., Morris, C. N.; Poole, K. E. (2023, rujana 1) *government economic policy.* *Encyclopedia Britannica.* <https://www.britannica.com/money/government-economic-policy>, 10. travnja 2024.
 22. Europska komisija. (bez dat.). *Detaljno i sveobuhvatno područje slobodne trgovine između EU-a i Ukrajine.* Učitano 14. rujna, 2022.

- <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/hr/content/detaljno-i-sveobuhvatno-podrucje-slobodne-trgovine-izmedu-eu-i-ukrajine>
23. Felštinski, J., Stančev, M. (2022). *Bitka za Ukrajinu – Treći svjetski rat*. Stilus.
 24. Gasiriovsky, M., J., (1986). Economic Interdependence and International Conflict: Some Cross-National Evidence. *International Studies Quarterly*, 30 (1). 23- 38.
 25. Gilpin, R; Gilpin, M. J. (2001) *Global Political Economy: Understanding the International Economic Order*, Princeton, Oxford: Princeton University Press.
 26. Gričius, G. (2019). Corrupting or Stabilizing: The Political Economy of Corruption in Donbas's "People's Republics". *Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal*, 5, 37-57. <http://kmlpj.ukma.edu.ua/>
 27. Grinevskaya, S. N., Lepa, R. N., i Polovyan, A. V. (2018). The Economy of Territories Reformed into Statehood: The Donetsk People's Republic. *Studies on Russian Economic Development*, 29, 72-78.
 28. Grinevskaya, S. N., Lepa, R. N., i Polovyan, A. V. (2022). The Donbass Economy: State, Development Trends, and Forecasts. *Studies on Russian economic development*, 33(2), 163–168. <https://doi.org/10.1134/S1075700722020101>
 29. *Gryzlov: ukaz Putina po Donbassu – eto otvet na neispolnenije Kievom minskih soglašenij*. (2021, studeni 18). TASS. <https://tass.ru/politika/12961859>
 30. Haas, E., B., i Schmitter, P.,C., (1964). Economics and differential patterns of political integration: Projections about unity in Latin America. *International Organization*, 18 (4), 705-737.
 31. Hayes, A. (2022, lipanj 12) What Is a Time Series and How Is It Used to Analyze Data?, *Investopedia*, <https://www.investopedia.com/terms/t/timeseries.asp>, 10. travnja 2024.
 32. Hosny, A., S. (2013). Theories of Economic Integration: A Survey of the Economic and Political Literature. *International Journal of Economy, Management and Social Sciences*, 2(5), 133-155.
 33. International Crisis Group (ICG) (2020, rujan 3). *Peace in Ukraine (III): The Costs of War in Donbas*. <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/eastern-europe/ukraine/261-peace-ukraine-iii-costs-war-donbas>
 34. *Kak ugol' popadaet na ukrainskie TEZ*. (n.d.). Censor. <https://projects.censor.net/logcoal/>
 35. *Kompanija Minenergo RF monopol'no postavljaet toplivo dlja "L/DNR"*. (2017, kolovoz 11). LigaNet. <https://biz.liga.net/all/tek/novosti/kompaniya-minenergo-rf-monopolno-postavljaet-toplivo-dlya-l-dnr>

36. Kravchuk, V., Saha, D. (2017). *Trade suspension and company seizures in non-controlled area: Economic impact on government-controlled area*. The German Advisory Group with Ukraine. <https://www.german-economic-team.com/ukraine/>
37. Kruck, A.; Schneiker, A. (2017)(eds.) *Researching Non-State Actors in International Security: Theory and Practice*, London, New York: Routledge.
38. Kuromiya, H (1998). *Freedom and Terror in the Donbas*. Cambridge University Press.
39. Loyd's List Intelligence. (2023). *Shipping's Dark Fleet: Out Of Mind, But Not Out Of Sight*. <https://www.loydlistintelligence.com/knowledge-hub/risk-and-compliance/dark-fleet-out-of-sight>
40. Maiorova, A. (Ed.) (2017). *Donbas In Flames Guide to the conflict zone*. Prometheus. <https://prometheus.ngo/donbas-v-ogni>
41. Malyarenko, T. i Kormych, B. (2023). Russian policy towards the economy of occupied Ukrainian territories: crawling de-modernization, *Eurasian Geography and Economics*, 64:2, 220-237, DOI: 10.1080/15387216.2023.2167097
42. Matveeva, A. (2016). No Moscow stooges: identity polarization and guerrilla movements in Donbass, *Southeast European and Black Sea Studies*, (16)1, 25-50, DOI: 10.1080/14683857.2016.1148415
43. Matveeva, A. (2018). *Through times of trouble*. Lexington Books.
44. *Media: the Ukrainian factories seized in the Donbas are managed by the former governor of Russia's Irkutsk region*. (2017, svibanj 7). UAWIRE. <https://www.uawire.org/news/media-reports-reveal-that-seized-factories-in-the-donbas-are-managed-by-the-former-governor-of-irkutsk>
45. Milakovsky, B. (2018, rujan). *On the Edge: War and Industrial Crisis in Luhansk Oblast*. The Wilson Center. <https://www.wilsoncenter.org/publication/kennan-cable-no-36-the-edge-war-and-industrial-crisis-luhansk-oblast>
46. Mykhnenko, M. (2020) Causes and Consequences of the War in Eastern Ukraine: An Economic Geography Perspective, *Europe-Asia Studies*, (72)3, 528-560, DOI: 10.1080/09668136.2019.1684447
47. Mykhnenko, V., i Swain, A. (2010). Ukraine's diverging space-economy: The Orange Revolution, post-soviet development models and regional trajectories. *European Urban and Regional Studies*, 17(2), 141-165. <https://doi.org/10.1177/0969776409357363>
48. Oatley, T. (2020) *International Political Economy: Interests and Institutions in the Global Economy*, Abingdon/New York: Routledge Taylor & Francis Group.

49. Oficial'noe opublikovanije pravovyh aktov. (2021, studeni 15). *Ukaz Prezidenta Rossijskoj Federaciji ot 15.11.2021 № 657*. <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202111150030?index=3>
50. OSCE SMM Ukraine. (2021, veljača). *2020 Trends and observations from the Special Monitoring Mission to Ukraine*. <https://www.osce.org/files/f/documents/e/8/476809.pdf>
51. Pokalova, E. (2015). *Chechnya's terrorist network*. Praeger.
52. *Reorganizacija ugleproma budet sposobstovat' likvidaciji korrupcii v otrasli - profsojuz*. (2020, lipanj). Luganskij Informacionnyj Centr. <https://lug-info.com/news/reorganizatsiya-ugleproma-budet-sposobstvovat-likvidatsii-korrupcii-v-otrasli-profsoyuz-57485>
53. *Reuglirovanije cen po novim pravilam: čto izmenilos'?*. (2018). ADMINISTRACIJA GORODA LUGANSKA LUGANSKOJ NARODNOJ RESPUBLIKI. <https://www.gorod-lugansk.com/>
54. Samuelson, A. P.; Nordhaus, D. W. (2009) *Economics*, Irwin: McGraw Hill.
55. Schindler, D. (1979) „The Different Types of Armed Conflicts According to the Geneva Conventions and Protocols, u: *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*, Vol. 163, 1980.
56. *Separatists from LPR receive almost half of the value of coal supplied from the occupied territories to Ukraine*. (2017, siječanj 4). UAWIRE. <https://uawire.org/news/lpr-receive-47-of-the-value-of-coal-supplied-from-the-occupied-territories-to-centrenergo-as-taxes#>
57. Strpić, D. (2001) „Politička ekonomija – ekonomija – politologija“, *Politička misao: časopis za politologiju*, 38 (1):64-81.
58. The World Bank (2000). *Trade blocs. World Bank Policy Research Report*. Oxford University Press.
59. The World Bank Data. (n.d.). *GDP growth (annual %) – Ukraine*. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2022&locations=UA&start=2012>.
60. Torba, V. (2017, studeni). *Debate in the Donbas*. European Council on Foreign Relations. https://ecfr.eu/article/commentary_debate_in_the_donbas/
61. Troianovski, A. (2018, studeni). *To avoid sanctions, Moscow goes off the grid*. The Washington Post. <https://www.washingtonpost.com/news/world/wp/2018/11/21/feature/how-russia-avoids-sanctions-and-supports-rebels-in-eastern-ukraine-using-a-financial-system/?noredirect=on>
62. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA). (2017). *Ukraine 2018 Humanitarian Needs Overview*.

- <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-humanitarian-needs-overview-2018-enuk>
63. Vorotin, V. (2018, travanj 19). *Rotterdam Plus: Where has the investigation gone?*. New Eastern Europe. <https://neweasterneurope.eu/2018/04/09/rotterdam-plus-investigation-gone/>
64. „Vostok – ugol“ stanet lokomotivom, dvižušćim ekonomiku Respubliki - Pasečnik. (2020, lipanj). Luganskij Inforacijonnyj Centr. <https://lug-info.com/news/vostok-ugol-stanet-lokomotivom-dvizhuschim-ekonomiku-respubliki-pasechnik-foto-57293>
65. Vukadinović R. (1980) *Međunarodni politički odnosi*, Zagreb: Školska knjiga.
66. *What We Know About Russia's New Top Man for the Donbas*. (2020, January 27). hromadske. <https://hromadske.ua/en/posts/what-we-know-about-russias-new-top-man-for-the-donbas>
67. Whitmore, B. (2015, svibanj 23). *Novorusija: Dejton ili 'Republika Srpska Krajina'?* Radio Slobodna Evropa. <https://www.slobodnaevropa.org/a/novorusija-dejton-ili-republika-srpska-krajina/27032426.html>
68. Zhukov, Y. (2016). Trading hard hats for combat helmets: The economics of rebellion in eastern Ukraine. *Journal of Comparative Economics*, Elsevier, vol. 44(1), pages 1-15

ECONOMIC POLICIES OF THE SEPARATIST DONBAS: FROM INTERACTION TO SEPARATION

Ivan Burazin, Toni Rajšić & Mirko Bilandžić

Summary

The aim of this paper is to present the economic policies of the Ukrainian separatist parts of the Donbas area through the prism of time sequence analysis. In considering the topic of the economic policies of Donbas, demarcation was made according to the phases defined by the socio-political and economic policies of the separatist authorities and the circumstances within which they were developed. In the first phase (2014-2017), economic and industrial cooperation between the government and the separatists was maintained, especially in the field of energy and coal trade. The second phase (2017-2020) is characterized by the blockade and interruption of economic communication between the warring parties, which resulted in the introduction of the concept of external management. The third phase refers to the period from 2020 to 2022 and is characterized by the processes of reorganization and nationalization of political structures in the separatist „republics“ and socio-political and economic integration with the Russian Federation. The originality of the work stems from the fact that reconstructed economic policies of the two separatist entities, based on the available and at least, for objective reasons, insufficient data, on the informative level still allow for certain convincing insights. In the case of Ukraine, this paper has shown how separatist entities adapt their economic policies in specific circumstances, but which are in no way sustainable without external influence and help, in this case, the Russian Federation. The work can be used for further research to understand complex political and economic systems in specific circumstances and this especially refers to methodological challenges in terms of availability of information on economic trends and industrial production.

Keywords: *economic policies; non-state entities; Ukraine; Donbas.*

Napomena: Autori iskreno zahvaljuju anonimnim recenzentima na kritičkim uvidima i prijedlozima za kvalitativnu doradu rada.